

Zaterdag 19 december 2020

TivoliVredenburg - Grote Zaal

www.tivolivredenburg/studio

NIEUWE PHILHARMONIE UTRECHT - MESSIAH

Kristen Witmer, sopraan

Daniël Elgersma, altus

Stefan Kennedy, tenor

Martijn Cornet, bas

(sopraan, altus, tenor en bas vormen het koor)

Johannes Leertouwer, viool 1 en muzikale leiding

Mayumi Sargent, viool 2

Sara de Vries, altviool

Jacopo Ristori, cello

Jesse Solway, contrabas

Haru Kitamika, orgel en klavecimbel

Georg Friedrich Händel 1685 - 1759

Messiah (1741 - 1753) (delen)

Sinfonia (Overture)

Recitatief (tenor): *Comfort ye my people*

Aria (tenor): *Ev'ry valley shall be exalted*

Aria (altus): *But who may abide the day*

Recitatief (bas): *For behold, darkness*

Aria (bas): *The people that walked in darkness*

Pastoral Symphony

Recitatief (sopraan): *There were shepherds abiding; And the angel said to them; And suddenly*

Koor: *Glory to God*

Aria (sopraan): *Rejoice greatly*

Aria (altus): *He was despised and rejected*

Recitatief (tenor): *Thy rebuke hath broken*

Aria (tenor): *Behold, and see*

Recitatief (sopraan): *He was cut off*

Aria (sopraan): *But thou didst not leave His soul*

Aria (bas): *Why do the nations so furiously rage*

Recitatief (tenor): *He that dwelleth in heaven*

Aria (tenor): *Thou shalt break them with a rod of iron*

Aria (sopraan): *If God is for us*

Koor: *Hallelujah*

Messiah, een metafysisch wereldtheater

Toen hij het *Hallelujah*-koor schreef, was het 'alsof ik God zag zitten op zijn troon met al zijn engelen om zich heen'. Aldus Georg Friedrich Händel, componist van het beroemdste oratorium aller tijden. *De Messiah* ontstond tussen 22 augustus en 14 september van 1741, in het ongelooflijk korte tijdsbestek van vierentwintig dagen. De tekst, een vrije bewerking van Bijbelverhalen uit de boeken der Profeten, de Psalmen en de Evangeliën, kwam waarschijnlijk van Händels vriend Charles Jennens, hoewel er tegenwoordig ook musicologen zijn die zijn huiskapelaan Pooley ervoor verantwoordelijk stellen. In ieder geval heeft Händel zelf zich indringend met het libretto ingelaten.

De compositie van de *Messiah* besluit een periode waarin Händel veel tegenslagen te verduren had gekregen. Het leven in Engeland, sinds 1711, was niet altijd even gunstig voor hem geweest. Financiële missers door tegenvallende belangstelling van het Engelse publiek voor zijn opera's hadden hem tweemaal ertoe gebracht zijn theater te sluiten en zijn krachten te beproeven op het oratorium. En rond 1740 had hij zich met het componeren van slechts wat kleinere werken beziggehouden. Met de *Messiah* nam Händel de draad van zijn laatste grote oratorium, *Israël in Ägypten* (uit 1738) weer op en schiep, in een geweldige uitbarsting van energie, een koorwerk dat niet alleen binnen zijn eigen oeuvre, maar voor het hele genre onvergelijkelijk zou worden. 'Als oratorium', zo schreef de Duitse musicoloog Werner Oehlmann, 'is de *Messiah* de ultieme vergeestelijking van de oratoriumvorm, een metafysisch wereldtheater, dat geen dramatische fabels, geen menselijke acteurs en noodlottigheden behoeft, maar dat een stuk Gods- en wereldgeschiedenis is, door het medium van de lyrisch-hymnische muziek uitgebeeld.'

Een mix van verschillende stijlen

Het werk bestaat (in integrale vorm, waar vandaag delen van worden uitgevoerd) uit drie delen. Het eerste deel behandelt de verwachting van de Messias en zijn geboorte op aarde. Het tweede deel omvat het passieverhaal en de wederopstanding. Het derde deel, ten slotte, schildert de overwinning van Gods Koninkrijk over de mensheid, de verwerkelijking van de Messiaanse boodschap. Voor de muziek gebruikte Händel, zoals zo vaak, een mixtuur van verschillende stijlen. Voor de koren greep hij naar de hymnen-stijl van de Engelse kerkmuziek, voor het lijdensverhaal naar de passiestijl uit zijn Duitse geboorteland en verder naar de Italiaanse melodische stijl; drie koren uit de *Messiah* zijn in feite arrangementen van Italiaanse liefdesduetten die Händel dertig jaar eerder had gecomponeerd. Maar echt vernieuwend was het feit dat Händel met de *Messiah* een oratorium had geschapen dat toegankelijk was voor alle lagen van de bevolking, dit in tegenstelling tot het gangbare Engelse religieuze repertoire.

Natuurlijk bereikte hij dat door zijn pakkende melodieën, de tot de verbeelding sprekende jubelkoren en een steeds briljante orkestklank. Maar ook maakte hij met zijn woord-schilderingen de inhoud van het verhaal door middel van de muziek voor iedereen aanschouwelijk, de (complete) partituur zit er vol van.

Door zijn slechte ervaringen met het Engelse publiek besloot Händel de *Messiah* in het Ierse Dublin in première te laten gaan. Maar eerst zou hij nog wat ander werk ten gehore brengen. En met veel succes. Vanuit Dublin schreef hij aan Jennens: 'De uitvoering werd met algemene instemming ontvangen... De muziek klonk zeer aangenaam in deze charmante concertzaal, wat mij in zo'n goede stemming bracht (en mijn gezondheid is al weer goed) dat ik mij met meer dan het gebruikelijke succes heb uitgesloofd op het orgel.' Hierna kon Händel de eerste uitvoering van zijn *Messiah* met vertrouwen tegemoetzien. Die uitvoering vond plaats tijdens een liefdadigheidsconcert, op 13 april 1742.

Hoepelrokken en sabels thuislaten, please

Om zoveel mogelijk mensen de Musick-Hall te kunnen laten betreden, werd aan de dames verzocht de hoepels uit de rokken te laten en aan de heren om af te zien van een elegant, maar zwiepend sabel. De uitvoering werd een daverend succes, zoals *The Dublin Journal* beschreef: 'Afgelopen dinsdag werd Mr. Händels 'Sacred Grand Oratorio', de *Messiah*, uitgevoerd in de New Musick-Hall in de Fishamblestreet; de beste beoordelaars beschouwen het stuk als de meest volmaakte muziek. Woorden schieten te kort om uitdrukking te geven aan de exquisite verrukking die de muziek op het samengedrongen publiek verschaftte. Het sublieme, het grootse en het gevoelige spanden samen met de meest verheven, majesteitelijke en bewogen woorden, om zowel het hart als het oor op hol te brengen. Het is niet meer dan gerechtigd de wereld te laten weten dat Mr. Händel de opbrengsten van deze grote uitvoering beschikbaar heeft gesteld, evenredig te verdelen onder de Society for relieving Prisoners, the Charitable Infirmary, and Mercer's Hospital, for which they will ever gratefully remember his Name.'

Gesterkt door deze overweldigende ervaring, besloot Händel de *Messiah* ook in Londen te dirigeren. Niemand minder dan de koning en diverse andere hoogwaardigheidsbekleders waren hierbij aanwezig. Tijdens het magistrale *Hallelujah* stond iedereen op en nog steeds is het een goede Engelse traditie om tijdens dit koor te gaan staan. Niet echter op het vasteland. Hier drukt de muziek ons dieper in de stoel.

Ouverture: Grave - allegro moderato

Recitatief - tenor

*Comfort ye, comfort ye My people, saith your God.
Speak ye comfortably to Jerusalem, and cry unto her,
that her warfare is accomplished, that her iniquity is pardoned.
The voice of him that crieth in the wilderness:
'Prepare ye the way of the Lord, make straight in the desert
a highway for our God.'*

Air - tenor

*Ev'ry valley shall be exalted, and ev'ry
mountain and hill made low, the crooked
straight, and the rough places plain.*

Air - altus

*But who may abide the day of His coming?
And who shall stand when He appeareth?
For He is like a refiner's fire.*

Recitatief - bas

*For behold, darkness shall cover the earth,
and gross darkness the people.
But the Lord shall arise upon thee, and His
glory shall be seen upon thee.
And the gentiles shall come to thy light, and
kings to the brightness of thy rising.*

Air - bas

*The people that walked in darkness have seen a great light;
and they that dwell in the land of the shadow of death,
upon them hath the light shined.*

Pastoral Symphony

Recitatief - sopraan

*There were shepherds abiding in the field,
keeping watch over their flock by night.
And lo, the angel of the Lord came upon them,
and the glory of the Lord shone round about
them, and they were sore afraid.*

Recitatief - sopraan

*And the angel said unto them: 'Fear not, for
behold, I bring you good tidings of great joy,
which shall be to all people. For unto you is
born this day, in the city of David, a Saviour,
which is Christ the Lord.'*

Recitatief - sopraan

*And suddenly there was with the angel a multitude
of the heav'nly host, praising God and saying:*

Koor

*'Glory to God in the highest, and peace on
earth, goodwill towards men.'*

Air - sopraan

*Rejoice greatly, o daughter of Zion!
Shout, o daughter of Jerusalem!
Behold thy King cometh unto thee! He is the
righteous Saviour, and He shall speak peace
unto the heathen.*

Air - altus

*He was despised and rejected of men; a man
of sorrows and acquainted with grief. He gave
His back to the smiters, and His cheeks to
them that plucked off the hair; He hid not His
face from shame and spitting.*

Recitatief - tenor

*Thy rebuke hath broken His heart, He is full of heaviness.
He looked for some to have pity on Him,
but there was no man,
neither found He any to comfort Him.*

Air - tenor

*Behold, and see if there be any sorrow
like unto His sorrow.*

Recitatief - tenor

*He was cut off out of the land of the living;
for the transgressions of thy people He was stricken.*

Air - tenor

*But Thou didst not leave His soul in hell,
nor didst Thou suffer Thy Holy One to see corruption.*

Air - bas

*Why do the nations so furiously rage
together? Why do the people imagine a vain
thing? The kings of the earth rise up, and the
rulers take counsel together against the Lord,
and against His anointed.*

Recitatief - tenor

*He that dwelleth in heaven shall laugh them
to scorn, the Lord shall have them in derision.*

Air - tenor

*Thou shalt break them with a rod of iron;
Thou shalt dash them in pieces like a potter's
vessel.*

Air - sopraan

*If God be for us, who can be against us? Who
shall lay anything to the charge of God's
elect? It is God that justifieth. Who is He that
condemneth? It is Christ that died, yea,
rather that is risen again, Who is at the right
hand of God, Who makes intercession for us.*

43. Koor

*Hallelujah! For the Lord God omnipotent
reigneth. Hallelujah! The Kingdom of this
world is become the Kingdom of our Lord
and of His Christ; and He shall reign for ever
and ever. King of Kings, and Lord of Lords!
And He shall reign for ever and ever,
Hallelujah!*

Johannes Leertouwer - Nieuwe Philharmonie Utrecht

Na zijn vioolstudie bij Bouw Lemkes in Amsterdam en bij Josef Suk in Wenen en Praag, besloot Johannes Leertouwer zich te verdiepen in de historische uitvoeringspraktijk. Hij werkte als concertmeester bij internationale gespecialiseerde ensembles en orkesten, waaronder Anima Eterna van Jos van Immerseel, en het orkest van de Nederlandse Bach Vereniging. Met deze orkesten trad hij ook als solist op. Met het Ensemble Schönbrunn, waarvan hij sinds de oprichting in 1987 deel uitmaakt, maakte hij een reeks cd-opnamen. Als eerste violist van het Narratio Kwartet, dat in het festival oude muziek van 2009 de late Beethoven-kwartetten speelde op vijf achtereenvolgende avonden, gaf hij een uitvoering van alle Beethoven-strijkkwartetten. Sinds 1989 is Johannes Leertouwer als hoofdvak-docent viool verbonden aan het Conservatorium van Amsterdam. Ook verzorgt hij master-classes en gastlessen in landen binnen en buiten Europa. In 2013 nam hij het studieleiderschap van de Sweelinck Academie op zich, waarmee hij verantwoordelijk werd voor de afdeling Jong Talent Klassiek van het Conservatorium van Amsterdam. Johannes Leertouwer is chef-dirigent en artistiek leider de Nieuwe Philharmonie Utrecht. Met dit orkest, dat in 2009 zijn debuut maakte met een Stravinsky- en Ravel-programma, was hij de afgelopen jaren te horen in een aantal bijzondere programma's. Het orkest musiceert op oude instrumenten, ook in het 19e-eeuwse en vroeg 20e-eeuwse repertoire, besteedt veel aandacht aan educatie en draagt daarmee duidelijk de signatuur van zijn chef-dirigent. Johannes Leertouwer volgde directie-onderricht bij David Porcelijn en Jorma Panula. Het dirigeren kwam voor hem op een natuurlijke wijze voort uit zijn werk als concertmeester en orkestcoach. Van 1998 tot 2006 was hij artistiek leider en dirigent van het Nederlands Jeugd Strijkorkest, in die periode dirigeerde hij ook regelmatig projecten aan conservatoria in Parijs, Antwerpen, Leipzig en Amsterdam. Ook werkte hij regelmatig als gastdirigent bij diverse orkesten, waaronder het Noord Nederlands Orkest, koor en orkest van de Nederlandse Bach Vereniging en de Osaka Symphoniker. Met de oprichting van de NPU werd in 2009 een droom werkelijkheid. In de afgelopen jaren realiseerde hij met de NPU een reeks bijzondere projecten die goed werden ontvangen.

De Amerikaans-Koreaans sopraan **Kristen Witmer** is geboren en getogen in Japan. Tijdens haar studie aan de Tokyo University of the Art won ze meerdere prijzen, waaronder de Yomiuri New Artist Prize, Akanthas Prize en de Doesaikai Prize. Ook won ze meerdere prijzen in concoursen zoals de Yuai International Lied Wettbewerf, Concours de Melodies Française et Japonaise, Japanischer Mozart Musikwettbewerb en Japanischer Schubert Musikwettbewerb. Na haar afstuderen in Tokyo werd Kristen geselecteerd voor de prestigieuze Meiji Yasuda Cultural Foundation studiebeurs, waarna ze een Master-opleiding Oude Muziek volgde aan het Koninklijk Conservatorium te Den Haag. Kristen zingt als solist opera en kerkmuziek met gerenommeerde dirigenten uit de Oude Muziek, onder wie (wijklen) Frans Brüggem, Philippe Herreweghe, Masaaki Suzuki, Joshua Rifkin, Jos van Veldhoven en Rudolf Lutz. Ook werkt ze als solist met ensembles als Collegium Vocale Gent, Nederlandse Bach Vereniging, Bach Collegium Japan, Sette Voci, Vox Luminis, Holland Baroque, La Fenice, Collegium Marianum, The Spirit of gambo, Il Gardellino en Le Concert Lorrain.

Daniël Elgersma begon op zesjarige leeftijd als jongenssopraan bij het Martini Jongenskoor Sneek. Snel ontwikkelde hij zich tot solist, wat zich na zijn stembreuk naar countertenor voortzette. Aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag behaalde Daniël zijn Bachelor- en Master-diploma Oude Muziek Zang. Gedurende zijn Masters specialiseerde hij zich in Ornamentatie in 17de-eeuwse Engelse muziek. Hij werd gecoacht door Michael Chance, Peter Kooij, Jill Feldman en Lenie van den Heuvel. Als 17-jarige debuteerde Daniël als countertenor-solist in Bachs *Weihnachts-Oratorium*. Andere solistische activiteiten volgden, waaronder Purcell recitals in samenwerking met Lucy van Dael en Bachs alt-solo cantates met Klaas Stok. Hij zingt met gerenommeerde dirigenten en ensembles uit de Oude Muziek. Als solist werkte hij met dirigenten als Lars Ulrik Mortensen, Masaaki Suzuki, Joshua Rifkin, Jean Tubéry en Daniel Reuss. Ook zingt hij met solistische ensembles als Vox Luminis en het Gesualdo Consort.

De Engelse tenor **Stefan Kennedy** studeerde aan de Royal Academy of Music, de Dutch National Opera Academy en het Koninklijk Conservatorium in Den Haag bij Neil Mackie en Iain Ledingham. Hij debuteerde tijdens zijn studie bij De Nationale Opera en Opera Zuid. Stefan zong o.a. in de cantateserie met het Bach Collegium 's-Hertogenbosch. Aan de Royal Academy of Music was hij solist voor de RAM/Kohn Foundation Bach Cantata Series. Kennedy ontving hierbij de Grabowsky-Connell prijs in 2017 en in 2016 de Sir Thomas Armstrong prijs. In 2017 speelde hij de rol van Acis in *Acis and Galatae* van Händel onder leiding van Michael Chance in de Duke's Hall en het Grange Festival. In 2016 trad hij op in verschillende producties in Opera Holland Park, en in 2017 met

English Voices op het Festival d'Aix-en-Provence. Stefan Kennedy is een fervent recitalist, en voerde onder andere Schuberts *Die schöne Müllerin*, Schumanns *Liederkreis* en Britten's *Winter Words* uit.

De bariton **Martijn Cornet** was lid van het ensemble van het Aalto Theater in Essen, waar hij rollen had als Il Conte di Almaviva in *Le Nozze di Figaro*, Papageno in *Die Zauberflöte*, Guglielmo in *Così fan tutte*, Harlekin in *Ariadne auf Naxos*, Morlès in *Carmen*, Baron Douphol in *La Traviata*, Dr. Falke in *Die Fledermaus*, Valentin in *Faust*, Barbier in *Die schweigsame Frau*, Pantalon in *L'amour des trois oranges*, Heerrufer in *Lohengrin*, General von Rohnsdorff in *Die Czardasfürstin*, Kruschina in Smetana's *Die verkaufte Braut*, Pappacoda en Makkaronikoch in *Eine Nacht in Venedig*, Schaunard in *La Bohème* en Gamekeeper in Dvořák's *Rusalka*. Bij de Nationale Opera was hij te horen en te zien als Padde in *Little Dog's Heart*, Le Crieur in *La Juive*, Patrocle in *Iphigénie en Aulide*, Cithéron en *Un Satyre in Platée*, Walvisvaarder in *Legende* van Jan-Peter Wagemans, en recent als He in de wereldpremière van Louis Andriessens opera *Theatre of the World* in een encensering van Pierre Audi, een opera die hij ook uitvoerde in de Walt Disney Concert Hall in Los Angeles. Andere recente rollen waren in *Don Giovanni* bij Holland Opera, Gregorio in *Roméo et Juliette* en Caronte in Haydn's *Orlando Palladino*, beide bij de Zaterdagmatinee in het Concertgebouw in Amsterdam, Enrico in *L'Isola Disabitata* bij de Nederlandse Reisopera, de titelrol in Monteverdi's *Orfeo* in een speciale jubileumproductie van Opera Studio Nederland, Cithéron en Satyre in *Platée* met de Early Opera Company in London, Horatio in Thomas' *Hamlet*, Hermann en Schlémil in Offenbach's *Les contes d'Hoffmann*, Ivan Zhuran in Tsjajkovski's *De Tovernares*, in het Theater an der Wien, Dr. Falke in *Die Fledermaus* bij de Opéra national de Lorraine, Papageno in *Die Zauberflöte* bij de Nieuwe Israëlische Opera en Harlekin in *Ariadne auf Naxos* bij de Semperoper Dresden.

Zijn concertrepertoire omvat werken als Kurt Weills *Berliner Requiem*, Haydn's *Paukenmesse*, Schönbergs *A Survivor from Warsaw*, Brahms' *Ein deutsches Requiem*, het *Requiem* van Gabriel Fauré en de *Matthäus-* en *Johannes-Passion* van Johann Sebastian Bach, die hij uitvoerde met de Radio Kamer Filharmonie, Nederlands Kamerorkest, Residentie Orkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Ook was hij te horen bij het Grachtenfestival Amsterdam, in twee kameropera's van Jonathan Dove, en in Samuel Barbers *Dover Beach*. Hij werkte samen met o.a. dirigenten als Marc Minkowski, René Jacobs, James MacMillan, Carlo Rizzi, Jan Willem de Vriend, Martyn Brabbins, Tomas Netopil, Reinbert de Leeuw, Alessandro de Marchi, Paul Agnew en Richard Egarr, en met regisseurs als Nigel Lowery, Pierre Audi, Christoph Loy, Guy Joosten, Philipp Himmelmann en Carlos Wagner.